ALEVİLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ALEVİLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

The Journal of Alevi Studies

Kış/Winter 2017 **Sayı**/Issue 14

ALEVİLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

The Journal of Alevi Studies

ALEVİLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

The Journal of Alevi Studies

HAKEMLİ DERGİ

Kış/*Winter* 2017, Sayı/*Issue* 14

6 ayda bir yayımlanır - Ücretsizdir.

ISSN 2146-4421

Ankara, Aralık - 2017

ALEVİLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ İMTİYAZ SAHİBİ
Özgür Savaş ÖZÜDOĞRU

YAYIN KURULU
Alaattin ATEŞ
Ali DİRİL
Dursun DİRİL
Fikret MİRZAOĞLU
Halil ŞAHİN
Muzaffer BİLGİN
Önder YILMAZ
Özgür Savaş ÖZÜDOĞRU
Tarkan YILMAZ
Teoman TÜRKOĞLU
Yılmaz KAYAASLAN
Prof. Dr. Medine SİVRİ — Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ VE EDİTÖR
Yrd. Doç. Dr. Coşkun KÖKEL — Munzur Üniversitesi

İNGİLİZCE EDİTÖRLERİ
Arş. Gör. Arzu YETİM — Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sibel KUŞCA

TARİHİ BELGE ve ARŞİV EDİTÖRLERİ
Yrd. Doç. Dr. Ayhan IŞIK — Karabük Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin GÜNEŞ — Bartın Üniversitesi

MİZANPAJ-DİZGİ
Serap ÜÇPINAR

TÜRKÇE-DÜZELTİ
Sibel KUŞCA

ALEVİLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ YÖNETİM MERKEZİ ADRESİ
ALEVİLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Adres: 1201 Sokak No: 55 Ostim-ANKARA/TÜRKİYE
Tel: +90.312 267 35 51 Belge Geçer: +90.312 267 35 59
www.aadergisi.com Elektronik Posta: info@aadergisi.com

BASKI
Hermes Tanıtım Ofset Ltd. Şti.
Büyük Sanayi 1. Cad. No: 105 İskitler-ANKARA/TÜRKİYE
Tel: +90.312 384 34 32 Belge Geçer: +90.312 341 01 98
Aralık - 2017 / 1.500 Adet

Gönderilen yazılar yayın yönergesi esaslarına göre değerlendirilir ve iade edilmez.
Yazı, sahibinin sorumluluğundadır. Dergideki yazılar kaynak gösterilerek aktarılabilir.

Alevilik Araştırmaları Dergisi TÜBİTAK ULAKBİM Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı'nda dizinlenmektedir.

** Arka kapaktaki nefes, Samsun-Ladik-Kuyucak köyünden Aşık Beşir Korkut'un nefes defterinden alınmıştır. Beşir Korkut halk arasında Aşur Korkut olarak tanınmakta olup 1964 yılında Samsun-Ladik-Kuyucak köyünde doğmuştur. 1976 yılından itibaren Ladik yöresi Alevilerinin cem ibadetlerinde aşıklık yapmaya başlayan Aşur Korkut, Pir Sultan Ocağı talibidir. Aşur Korkut yöre aşıklarından Veli Yüksel, Ali Erkan ve Aslan Tanrısever'den ilham almıştır. Aşur Korkut'a ustası Aslan Tanrısever tarafından Kul Beşir mahlası verilmiş olup aşığın kendine ait onlarca nefesi bulunmaktadır. Kul Beşir çok sayıda aşık yetiştirmiş olup evlidir ve iki çocuğu vardır. Aşık Kul Beşir, Amasya-Suluova ilçe merkezinde ikamet etmektedir.*

BİLİM-DANIŞMA VE HAKEM KURULU

Prof. Dr. Ali DUYMAZ	Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Ali TORUN	Dumlupınar Üniversitesi
Prof. Dr. Aynur KOÇAK	Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Bilgehan ATSIZ GÖKDAĞ	Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Harun YILDIZ	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim YILMAZÇELİK	Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. İsmail GÖRKEM	Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Kemal POLAT	Amasya Üniversitesi
Prof. Dr. Kemal ÜÇÜNCÜ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Kurtman ERSANLI	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. M. Esat HARMANCI	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Medine SİVRİ	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet AÇA	Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL	Amasya Üniversitesi
Prof. Dr. Pakize AYTAÇ	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Saffet SARIKAYA	Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Saim SAVAŞ	Uşak Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf TEPELİ	Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Attila ÖZDEK	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Alpaslan DEMİR	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Doç. Dr. Banu MUSTAN DÖNMEZ	İnönü Üniversitesi
Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ	Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Caner IŞIK	Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Erdal YILDIRIM	Munzur Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih USLUER	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
Doç. Dr. Halil İbrahim ŞAHİN	Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. İsrafil BABACAN	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa ŞEN	Ortadoğu Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Özer ŞENÖDEYİCİ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Sadullah GÜLTEN	Ordu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Abonoz KÜÇÜK	Giresun Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ali Maruf ALASKAN	Ege Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ayhan IŞIK	Karabük Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ayşe DEĞERLİ	Artvin Çoruh Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Berna AYAZ	Bülent Ecevit Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Betül AYDOĞDU	Erciyes Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Birol AZAR	Fırat Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Coşkun KÖKEL	Munzur Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Duygu ULUSOY YILMAZ	Cumhuriyet Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Erdal ADAY	Dumlupınar Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Fahri MADEN	Kastamonu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Fevzi RENÇBER	Şırnak Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Gülay KARADAĞ ÇINAR	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hacı YILMAZ	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin GÜNEŞ	Bartın Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İbrahim GÜL	19 Mayıs Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mahmut SARIKAYA	Ahi Evran Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Metin HAKVERDİOĞLU	Amasya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Murat HANİLÇE	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Nermin ÖZCAN ÖZER	Marmara Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Nursel UYANIKER	Marmara Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Recep TEK	Karabük Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Salih GÜLERER	Uşak Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Servet YAŞAR	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Yaşar ACAT	Şırnak Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Zeynep ŞİMŞEK UMAÇ	Balıkesir Üniversitesi
Dr. Doğan KAYA	Cumhuriyet Üniversitesi

علي

İÇİNDEKİLER

EDİTÖRÜN KALEMİNDEN ..... **XI**

Coşkun KÖKEL

GAZİLER OVACIĞI ERENİ KUL FAKİR: HAYATI VE DEYİŞLERİ **1/62**

THE SAINT 'KUL FAKIR' FROM GAZİLER OVACIĞI: HIS LIFE AND POETRIES

Caner IŞIK, Ali ONAR

ALEVİ-BEKTAŞİ ÖĞRETİSİNDE "KADIN ERKEK EŞİTTİR" SÖYLEMİNİN DİNSEL ARKAPLANI VE BU SÖYLEMİN TOPLUMSAL ALANDA KADININ ÇALIŞMASINA YÖNELİK TUTUMLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TUNCELİ ÖRNEĞİ **63/76**

THE RELIGIOUS BACKGROUND OF SAYING "MEN AND WOMEN ARE EQUAL" IN THE ALEVI-BEKTASHI DISCIPLINE AND ITS IMPACT ON THE ATTITUDES IN SOCIAL AREAS TOWARDS WOMEN'S WORKING: TUNCELİ SAMPLE

Erdal YILDIRIM

ÇANKIRI'NIN MANEVÎ FÂTİHLERİ VE ÇANKIRI SEYYİDLERİ **77/118**

THE INSTITUTION OF NAKÎBÜ'L-EŞRÂF IN THE OTTOMAN EMPIRE AND SEYYIDS IN THE CITY OF ÇANKIRI

Ayhan IŞIK

SİVAS BEYDİLİ KÖYÜ DÜĞÜN GELENEĞİ **119/146**

SIVAS BEYDİLİ VILLAGE WEDDING TRADITION

Duygu ULUSOY YILMAZ, Gülay KARŞICI YÖRE

KÜTAHYA İLİ TÜRBE VE YATIRLARI ETRAFINDAKİ İNANIŞ VE UYGULAMALARIN HALK BİLİMİ AÇISINDAN İNCELEMESİ I **147/166**

AN ANALYSIS ON THE BELIEF SYSTEM AND APPLICATIONS NEAR THE SHRINES AND TOMBS WITH REGARDS TO FOLKLORE I

Erdal ADAY

ÜSKÜDAR KARACA AHMET SULTAN KÜLLİYESİ **167/216**

USKUDAR KARACA AHMET SULTAN COMPLEX

Fahri MADEN

SİVAS MERKEZLİ ŞEYH ŞAZİ/ŞADILLI/MOLLA YAKUP OCAĞI **217/240**

THE OCAK OF SHEIKH SHAZI / SHADILLI/MULLAH YAKUB IN SIVAS

Hacı YILMAZ

ALEVÎ İNANCINDA MUSAHİPLİK KURUMUNA EĞİTSEL BAKIŞ **241/258**

AN EDUCATIONAL VIEW OF MUSAHİPLİK INSTITUTION IN ALEVI BELIEF

İbrahim GÜL

ALEVÎ-BEKTAŞÎ ŞAİRLERİN ŞİİRLERİNDE ARI VE BAL MOTİFLERİNİN ANLAM-KAVRAM ALANLARI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ **259/278**

EVALUATION OF BEE AND HONEY MOTIVES IN ALEVİ-BEKTASHI POEMS IN TERMS OF MEANING-CONCEPT AREAS

Nursel UYANIKER

علي

SİVAS BEYDİLİ KÖYÜ DÜĞÜN GELENEĞİ

SIVAS BEYDİLİ VILLAGE WEDDING TRADITION

Duygu ULUSOY YILMAZ[1]

Gülay KARŞICI YÖRE[2]

ÖZ

Sivas iline 78 km uzaklıkta olan Beydili köyü, bağlı olduğu Hafik ilçesinin 30 km kuzeybatısında yer alır ve 2013 yılındaki toplam nüfusu 178'dir. Geçimini tarım ve hayvancılığa dayalı olarak sürdüren, tümü okuryazar olan Beydili köy halkı üretimin yetersiz kalması ve alanda ilkokul dışında başka bir eğitim kurumunun olmayışı nedeniyle köyden büyük şehirlere göç eder. Beydili Boyu'na mensup, Anşa Bacı Ocağı'na bağlı olan bu topluluk Anadolu Aleviliği kültürünü yaşar ve yansıtır. Köyün yakın çevresindeki diğer toplulukların geleneklerinde değişiklikler olmasına ve Beydili halkı bu farklı kültürlerle etkileşime girmesine rağmen geleneklerine hala sıkı sıkıya bağlıdır.

Kültürün en önemli öğelerinden biri olan ve toplulukların sosyokültürel yaşamlarını yansıtan düğün geleneğini geçmişten bugüne kadar değişmeden koruyan bu toplulukta hala büyük oranda içevlilik görülmektedir. Düğünlerde kullanılan müzikler topluluk bütünlüğünü oluşturması ve topluluk aidiyetini yaşatması açısından önemli bir işleve sahiptir. Beydili köyü düğün geleneğine odaklanan bu makale 2012 ve 2013 yılları arasında alan araştırması yöntemi kullanılarak köyde yaşayan kişilerle yapılan birebir görüşmelerle ve gözlemlerle şekillenmiştir[3].

Anahtar Kelimeler: Anşa Bacı, Beydili Köyü, Gelenek, Düğün, Müzik.

Makale geliş tarihi: 30.06.2017, Makale kabul tarihi: 26.11.2017

1 Yrd. Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-0924-3071.

2 Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzikoloji Bölümü, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-5322-6201.

3 Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzik Bilimleri Anabilim Dalı'nda yapılan ve Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından SBD-12-4096 kodlu proje ile desteklenen "Kültürel Kimlik Bağlamında Sivas Hafik Beydili Köyü Müzik Pratikleri" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

ABSTRACT

Beydili village with a population of 178 according to 2013 census is 78 km far from Sivas city and located in 30 km northwest of Hafik. Beydili community, who are almost all literate and live on agriculture and stockbreeding, immigrate to big cities because of the inadequate production and lack of educational establishment with the exception of primary school in the village and around. The community as member of Beydili Tribe and dependent upon Anşa Bacı Ocak, lives and reflects Anatolian Alawism. Beydili citizen have still strictly respect to their traditions however the changes in traditions of other communities near to Beydili and a continuous interaction with them.

Endogamy is still substantially observed in this community who protects the wedding traditions from past to present which are the one of the most important element of culture and reflect the socio-cultural life style. The music used in wedding has an important function by means of the formation of society integrity and preservation of society belongingness. This paper, which focuses in wedding traditions of Beydili village, was formed by observations and one on one interview with people during site investigations in the period of 2012-2013.

Keywords: Anşa Bacı, Beydili Village, Tradition, Wedding, Music.

GİRİŞ

Bir deneyimin/olayın/anının aktarılması kişiden kişiye, toplumdan topluma yani kültürden kültüre değişebilir. Aynı kültüre sahip kişiler bile aynı anda yaşadıkları deneyimi/olayı/anıyı farklı bir şekilde aktarırken; değişik kültürlere sahip toplulukların aynı anda yaşanılan deneyimi/olayı/anıyı birbirlerinden farklı bir şekilde değerlendirip anlam ve yorumlar katarak farklı aktarması çok normaldir. Çünkü her kültür aynı değerlere/öğretilere sahip olmayabilir. Bu değerler/öğretiler kişilerin/toplumların algılarını, bakış açılarını, psikolojilerini şekillendirir. Bunların getirdiği farklılıkların yanında; kişilerin herhangi bir deneyimin/olayın/anının yaşandığı o andaki konumlarına, psikolojilerine ve duyularına bağlı olarak değişen görüş açılarındaki, bilinç durumlarındaki, ilgi alanlarındaki, farkındalıklarındaki ve karakterlerindeki değişikliklere göre de aynı deneyime/olaya/anıya farklı bakıp değerlendirilmeleri, anlamlar, yorumlar katmaları ve bu sebeplerden dolayı yaşanılan aynı deneyimin/olayın/anının değişik bir şekilde anlatılması olağandır.

Yukarıdaki tüm bu özelliklerin yanında önemli olan bir unsur daha vardır: Bellek. "İnsanın nesnel gerçeklikle etkileşiminin sonuçlarını saklama ve yeniden üretme yetisi" olan bellek sayesinde insan toplumsal bir varlık olur (Hançerlioğlu, 1996:35). Toplumsal belleğin geçmişten günümüze kadar değişmeden kalmasıyla oluşan gelenekler "geçmişten gelerek bir toplumun

üyelerini birbirine bağlayan kökleşmiş alışkanlık"lardır (Hançerlioğlu, 1996:150) ve toplumu toplum yapan en önemli unsurlardan biridir. "Geçiş dönemlerinde kümelenen âdetler, gelenekler, törenler ve törenlerle bunların içerisinde yer alan işlemler ve uygulamalar bir ülkenin ya da belirli bir yörenin geleneksel kültürünün ana bölümlerinden birini oluşturur" (Artun, 2006:1). "Her geçiş döneminin kendine özgü tören ve âdetleri vardır. Bu pratiklerden yola çıkılarak o toplumun değer yargıları, kültürel birikimi ve zihin dünyası hakkında fikir edinilebilir" (Karaaslan, 2011). Neredeyse her kültürde insan yaşamının en önemli geçiş dönemlerinden biri olarak kabul edilen evlilik, kültürden kültüre farklı şekillerde görülebilir.

Bunları; görücü yoluyla evlenme, kız kaçırarak evlenme, beşik kertme yoluyla evlenme, berder yoluyla evlenme, iç güveği giderek evlenme, taygeldi evliliği ve günümüzde yaygınlaşan genç kız ile delikanlının tanışarak evlenmesi olarak sayabiliriz (Gönen, 2011:46).

Beydili köy halkı için geleneklerinin korunması çok önemli olduğu için evlenme geleneği de geçmişten günümüze kadar değişmeden gelmiştir. Evlilikte dikkat edilen en önemli nokta evlenmek isteyen kişinin evleneceği kişiyi kendi ocağından seçme zorunluluğunun olmasıdır; yani köy halkı aynı yörede yaşamalarına karşın bir Anşa Bacılının kendi ocağı dışından biriyle evlendirilmemesine özen gösterir. "Yalnız aynı boy, köy, oymak ya da başka tür bir toplumsal kümenin üyeleri arasında evlenmelerine izin veren aile düzeni" (Hançerlioğlu, 1996:135) olan içevliliğin (endogami, içten evlenme) görüldüğü Beydili köy halkının birbiriyle akraba olmaları; geleneklerine katı bir biçimde bağlılığın bir sonucu olarak düşünülebilir.

Beydili köyünde evlenilecek kızın/erkeğin geçmişini, soyunu bilmek çok önemlidir ve eş seçimindeki en önemli ölçüttür. Beydili halkına göre içevlilik baba soyunun, kan bağının devamlılığı için; topluluğun kimliği için; evlilik kurumunun korunması ve parçalanmasını engellemek için gereklidir. Bağlı ve Sev'er göre içevlilik "belirli bir grubun kendi üyeleri arasındaki ilişkiyi devam ettirmek ve grup içi uyumu korumak için yapılır" (2005:12). Bu bağlamda bakıldığında Beydili'nde görüşme yapılan kişilerin evlilik yoluyla kendi içlerindeki uyumu korudukları, aileler arasındaki bağların sağlamlığı, hepsinin tek eşli evlilikler kurduğu ve boşanmanın hiç yaşanmadığı dikkati çeker. Boşanmanın görülmemesini sağlayan yaptırım topluluğun içevlilik yapmasının amacıyla örtüşerek ailenin bütünlüğünü koruyucu sistemlerden ve bağlı bulunulan topluluktan dışlanma korkusundan ileri gelir.

Toplulukta dışevliliğin (egzogami) görülmesi zordur; çünkü bu şekilde evlilik yapan kişiler ve onların aileleri topluluk tarafından dışlanır. Bu durum düşkünlük olarak adlandırılır. Evlenecek taraflardan birinin göç nedeniyle Beydili köyü dışında yaşaması sebebiyle görülen görücü yoluy-

la evliliklerde eş seçiminin kararını başta anne ve baba olmak üzere ailedeki büyükler verir. Aile büyüklerinin kararı, aileleri tarafından birbirleriyle evlenmeleri uygun görülen gençlerin fikirlerinin de alınmasıyla ortak bir karar niteliği taşır.

Beydili köyünde kız kaçırma olayına çok seyrek rastlanır. Türkiye'de kız kaçırma olayının iki biçimde yapıldığı görülür: Birincisi kızın isteği olmadığı halde zorla kaçırılması, ikincisi ise her iki tarafın da birbirlerini istemelerine rağmen evlenmelerini engelleyici nedenlerin (Yasa, 1962:3) olmasıdır (Örneğin; farklı topluluğun üyeleri olmaları, kız ailesinin bu evliliği istememesi, maddi imkânsızlıklar... vb.). Beydili köyünde görüşme yapılan kişilerin zorla kız kaçırmaya ilişkin sorulan sorulara korkuyla cevap vermelerinin izahı görüşme kişisi K.G.'ın şu ifadesiyle netlik kazanır: "Bizde zorla bi kız kaçıran 7 yıl düşkün kalır. Malını maldan ayırırlar, canını canından, köyde selam vermezler, davarını katmazlar". Bu görüş kız kaçırma olayında aynı ocaktan birine kaçan kızın durumunu gösterir. Yörede topluluk tarafından dışlanma korkusu farklı ocaktan kız kaçırma olayının da yaşanmasını engeller.

Sivas Beydili köyünde evliliklerin tüm aşamaları belli kurallar içinde gerçekleşir. Düğün aşamasına gelinceye dek gerçekleşen aşamalar sırasıyla; kız beğenme, kız isteme, söz kesme, nişan töreni, hükümet nikâhı, hoca nikâhıdır. Bu aşamalarda müzik sadece nişanda kadınlar arasında söylenen türküler ve hoca nikâhı sonrasında nikâhın kıyıldığının köylüye haber verilmesi amacıyla bir aşığın bağlama çalmasıyla olur. Bu türkülerde önemli olan sözlerdir ama ezgisel ve ritmik unsurlar da düğünün coşkusunu artırıcı özelliğiyle topluluğun duygusal olarak yoğunlaşmasını sağlar.

Beydili Köyünde Düğün

Çoğunlukla yaz aylarında ailelerin ekonomik olarak düğüne hazırlanmaları ve evlenecek çiftin ihtiyaçlarının giderilmesi için nişanın ardından beş ay içinde, tarafların belirlediği bir günde gerçekleşen düğünü erkek tarafı yapar. Okuntu olarak adlandırılan davetiyelerin basımından düğün yemeklerine, damadın/gelinin yıkanacağı kazandan kınaya, çeyizi taşıyacak traktörden bahşişlere kadar tüm işlemlerden kız tarafından teklif gelmediği sürece erkek tarafı sorumludur. Erkek tarafı bu işleri organize etmesi için yakın akrabalarından yaşça büyük, evli olan bir erkeği seçer. Düğün kâhyası olarak adlandırılan bu kişi söz konusu işlerde görev alacak kişileri belirler ve düğünün aksamadan gerçekleşmesini sağlar.

Gelin ve damat ise bacılıklarını ve sağdıçlarını belirler. Sağdıç damadın, bacılık ise gelinin en yakın arkadaşıdır. Gelin/damat seçtikleri kişiye düğün öncesi havlu götürerek "sen benim bacılığımsın/sağdıcımsın, benimle ilgileneceğin" (Görüşme, Ş.F.-03.08.2012) diyerek haber verir. Bu âdet 'havlu okumak' olarak ifade edilir. Bacılık/Sağdıç gelinin/damadın yıkanması, giydirilmesi ve düğün süresince isteklerinin

karşılanmasını sağlar. Gelinin ve damadın kendi evlerinde kalmaması, gelinin bacılık evinde, damadın da en küçük çocuğun olduğu bir yakınının ya da sağdıcının evinde kalması âdettendir. Bunun gerekçesi "ayrıluğu hafifletmek" (Görüşme, F.G.-30.11.2012) olarak izah edilir. Düğün eğlenceleri gelin/damat evi dışında sağdıç ve bacılık evinde de yapılır. Damat tarafından ya da köyden belirlenen bir kişinin ev ev dolaşması yoluyla tüm köylüye düğünün olacağı haber verilir. Haber verme sırasında okuntu (Şekil 1) ile birlikte havlu ve şeker; bunların yanında damat tarafının ekonomik durumuna bağlı olarak gömlek de verilir.

Şekil 1. Okuntu örneği

Düğün haberini veren kişiye bahşiş verilmesi âdettendir. Bu bahşiş genellikle para, bulgur ya da un olur. Haberi alanlar isterlerse düğün gününü beklemeden para ya da altın koydukları davetiyenin zarfını okuntuyu dağıtan kişi ile damat tarafına yollar. Beydili köyünde düğünler üç gün sürer. Düğün kâhyası tarafından seçilen bayraktar üç gün boyunca düğünün olacağı damat evine kurduğu bayraktan daha küçük boyutta bir Türk bayrağını elinde tutarak dolaşır. Bayrağı bir an olsun elinden bırakmaz aksi durumda herkese bahşiş verme cezası alır. Üç günün sonunda düğün bitiminde indirdiği bayrağın arasına damat tarafı para koyar. Bu paraya 'bayraktar bahşişi' denir.

Birinci Gün: Seher dövme - Bayrak dikme - Damat yıkama

Âşık, bayraktar ve düğün kâhyası düğünü başlatmak için gün doğmadan damat evine gelir.

Fotoğraf 1. Bayraktar, düğün kâhyası ve âşıklar

Âşığın güneş doğmadan bağlama eşliğinde türküler söyleyerek köylüyü uyandırmasıyla gelen ilk misafirlerin karşılanması olayı seher dövme (Fotoğraf 2) olarak adlandırılır ve 'seher dövülür' şeklinde söylenir.

Fotoğraf 2. Seher dövme

Damat evinin çatısına bayraktar büyük bir Türk bayrağı diker. Bu duruma bayrak kurmak ya da düğün kurmak denir (Fotoğraf 3). Bayrak kurulduğu sıralarda gelin tarafından olan ve yozucu olarak adlandırılan kişi damat evine doğru yola çıkar. Bu kişi sırtında taşıdığı içi rakı ve çerezle dolu heybeyi damat evine teslim etmeye çalışır. Bu bir tür köy oyunudur. Herkes yozucuyu yakalamaya çalışır. Onun damat evine ulaşamadan yakalanması durumunda kafasına post geçirme, kıyafetlerini çıkarma, arabanın tekerine sarma, kafasına çamur sıvama gibi şakalaşmalar olur. Bu uygulama, âdet, kural (Görüşme, A.S.-18.08.2013) şeklinde izah edilir.

Fotoğraf 3. Bayrak kurmadan bir görüntü

Bu sırada Âşık "Sabah seherinde bayrak dikiliyor" ezgisini doğaçlar ve ardından şu türküyü söyler:

Verdiğin ikrarın günleri geldi
Evliyaları var güçlü kuvvetli
Ali Seydi Şeh İbram sen yetiş
Kerameti vardır çok ücuzatlı

Yer gök duan ile ikrar kılmış
Çağırana yetişsün kıratlı
Ali Seydi Şeh İbram sen yetiş
Ali Seydi Şeh İbram sen yetiş

Orta hızda ritimle ve serbest usulle söylenen türküde "Ali Seydi Şeh İbram sen yetiş" dizeleri inici karakterdedir. Derlendiği şekliyle aktarılan bu eserin sözlerinden yola çıkarak yapılan literatür taramasında Özerol'un çalışmasına (2004) ulaşılır. Çalışmada bu eserin kaynağı Şah İbrahim ile ilgili bir söylenceye dayandırılır. Söylenceye göre: İki ihtiyar Mustafa adında bir çobandan süt ister. Çoban koyunun kısır olduğunu söyler. İki ihtiyarın ısrarıyla sağmaya başladığı koyundan süt gelir. İki ihtiyar "Eğer başına bir iş gelirse, darda kalırsan bizi çağır" der. Çoban kim olduklarını sorduğunda "Birimiz Ali Seydi birimiz Şah İbrahim..." (2004:1) cevabını verir. İki ihtiyarla tanıştıktan sonra çoban "kendini Hak yoluna adar …. Mulla Mustafa adıyla anılmaya başlar" (2004:2) ve bir süre sonra nişanlanır. Nişanlısı hastalanınca iki ihtiyar aklına gelir ve onların gelerek derdine çare bulmaları için bağlamasıyla bu ezgiyi söyler. Beydili'nde deyiş olarak adlandırılan bu eser 2/4'lük olarak icra edilir. Özerol'un çalışmasıyla karşılaştırıldığında birinci dizeler ve yerleri farklı olsa da bazı dizeler birebir aynıdır; ancak "İğdir evliyası güçlü kuvvetli / Kerameti boldur hem mucizatlı / Ben darda kalmışım yetiş Bozatlı / Ali Seydi Şah İbrahim gel yetiş" (2004:2) dizeleri değişiktir.

Öğlene doğru gelin evinden gelen erkekler, damadı evinden alıp köyün üst tarafında yer alan ve damat çeşmesi olarak da adlandırılan Gözpınar'a kadın, erkek herkesin dâhil olduğu alay eşliğinde, at üzerinde yıkamaya götürür. Düğün alayı çeşmeye gelmeden önce damadın 'gardaşlık' olarak adlandırılan en yakın arkadaşlarından üç-dört kişi damadın yıkanacağı kazanı hazırlamış olarak bekler. Damat çeşmesine gidinceye kadar alaya katılan kadınlar, daha sonra köye dönerek gelin evinin önünde toplanır. Kadınlar gelin evinin önünde, erkekler damat çeşmesinde eğlenceye devam eder. Damadın yıkandıktan sonra sağdıcının evine bırakılması âdet gereğidir. Gelin bugünün gecesi genellikle babasının evine gider ya da isteğe bağlı olarak bacılık evinde kalır.

Fotoğraf 4. Damat yıkanırken bağlama eşliğinde oynayan kadınlar

Damadın enişte gelin evi tarafından damat için hazırlanan damat bohçasını yol boyunca kafasının üzerinde taşır (Fotoğraf 5). Damat bohçasının içine, damat çeşmesinde yenmek üzere leblebi, yiyecek, şeker ile banyo sonrası ve düğün süresince damadın kullanması amacıyla takım elbise, iç çamaşırı, çorap, ayakkabı, cüzdan, para gibi malzemelerin konulması âdettendir. Damat evinden biri düğün süresince bu kıyafetleri her gün yıkar ve ütüler.

Fotoğraf 5. Damat bohçası

Kadın-erkek "gücü yeten, nefesi yerinde olan" (Görüşme, A.S.- 18.08.2013) herkes yol boyunca kısa hava şeklinde türküler söyler, bu esnada genç erkekler ellik oynar. Araştırma alanında ellik olarak adlandırılan oyun, daire oluşturan gençlerin yaylanır şekilde iki defa sağa bir defa da sola adım attıktan sonra ellerin daire ortasında bir defa alkışı şeklinde birbirini tekrarlayan hareketlerden oluşur.

Fotoğraf 6. Ellik oynayan genç erkekler

Yürürken bağlama çalmanın ve türkü söylemenin zorluğundan dolayı kısa havaların seçildiği ifade edilir. 4/4'lük ritme sahip olan türkünün sözleri her ölçü başında bir sekizlik sustan sonra başlar. Bu dörtlük Burhan Gökalp'e ait olan "Dama Koydum Yakacak" adlı Ankara türküsünün (http://www.68liler.org/belgeler/anadolu_halk_turkuleri.pdf) üçüncü dörtlüğüyle benzerlik gösterir ama aynı değildir:

Gidiyom gidemiyom
Ben sensiz edemiyom
Sen küçüksün ben cahil
Bırakıp gidemiyom

Bu farklılık düğünde söylenen türkülerin yöresel olma zorunluluğu taşımadığının bir göstergesidir. Bu bağlamda düğün geleneklerinde bağlı olunan ocağın ve katı kurallarla sürdürülen inancın düğün müziklerinde esnekleştirildiğini göstermesi bakımından önemlidir. "Gidiyorum İşte Gör" adlı bir Çerkeş türküsünün (http://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=20650) ilk dörtlüğüyle benzer:

Gidiyorum işte gör
Hayalde gör, düşte gör
Bir eyinin kıymetini
Bir kötüye düş de gör

4/4'lük ölçü kalıbı içinde hızlı ritimle söylenen bu türkünün sözleri üç dörtlükten oluşan Nevşehir Ürgüp yöresine ait "Dam Başında Sarı Çiçek" (Feridem)

isimli türkünün ikinci dörtlüğüne (http://www.trtnotaarsivi.com/arsiv/thm/2001-3000/02486.gif) ve yine "Asker Oldum Piyade" (http://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=14845) adlı türkülerin ikinci dörtlüğüne benzediği ama yine aynısı olmadığı görülür. Bir başka türküde de yine benzerlikler vardır: Ağır ritme sahip olan ve serbest usulle söylenen bu türkünün ilk dizelerinin Âşık Mahzuni Şerif'e ait olduğu görülür (http://www.anadoluturkuleri.tk/turku/81951/asik-mahzuni-serif-yasamaya-geldim-dunyaya):

Yaşamaya geldim ben de dünyaya
Yaşasam ne olacak kalsam ne olacak
Benim yatacağım bir mezar yeri
Dünyanın tapusunu alsam ne olacak

Köydeki düğünlerde söylenen bu dörtlük Mustafa Özarslan'ın "Göçem Felek" adlı türküsüyle küçük bir farkla aynıdır (http://turkueviniz.blogspot.com.tr/2013/12/mustafa-ozarslan-gocem-felek-dinle.html).

İkinci Gün: Gelin Yıkama – Kına Yakma

Âşık gün ağarırken gelinin evinin önüne gider ve gelen misafirleri karşılar yoksa "beni meyirsimedi" (önemsemedi) (Görüşme, A.S. - 18.08.2013) derler. Eve giren küçük misafirlerin Âşığın elini öpmesi, büyüklerin selam vererek geçmesi âdet gereğidir. Selam vermek Âşığa verilen bahşiş karşılığında eve girilmesine izin verilmesini ifade eder. Bu duruma yol verme denir.

Fotoğraf 7. Karşılama, selam, bahşiş, yol verme

Âşığın talimatıyla birlikte gelin bacılığı ve annesinin koluna girerek evden çıkar ve tüm köy halkının eşliğinde gelin çeşmesi olarak da adlandırılan, köy mezarlığının karşısında ağaçların arasında yer alan Gönül Bacı'nın Yeri'ne yıkanmaya götürülür.

Fotoğraf 8. Bacılığı ve annesinin kolunda evden çıkan gelin

Gelin çeşmesine yaklaşınca erkekler döner, kadınlar halay çekerek yola devam eder.

Fotoğraf 9. Gelin çeşmesi yolunda halay çeken kadınlar

Erkek tarafının önceden hazırladığı kazanda yıkanan gelinin yıkanırken annesinin boynuna sarılarak söylediği türkünün sözleri şöyledir:

Oturdun taşun ora gelin anam
Suyu serhoş pınarın eeey
Gel anam ağlayalım
Dökülsün yaş pınaaraa eeyy

Cevizi heç eyledim gelin anam
Ben sana ne suç eyledim
Gel anam ağlayalım
Dökülsün yaş punara eeyyy

Oturdum taşkun suyu serun pınara
Sığmadım evine de ellere göç eyledim
Gel anam ağlayalım
Dökülsün yaş punara eeyyy

Bu türkünün ezgisi, yörede derlenen ve kadınların iş yaparken söyledikleri Nota 1'de gösterilen türküyle aynıdır.

Nota 1. İş türküsü

Kaynak: Fidan Gözpınar
Derleyen: Duygu Ulusoy Yılmaz
Derleme Yeri: Beydili Köyü (Sivas)
Derleme Tarihi:14.12.2012
Notalayan: Duygu Ulusoy Yılmaz

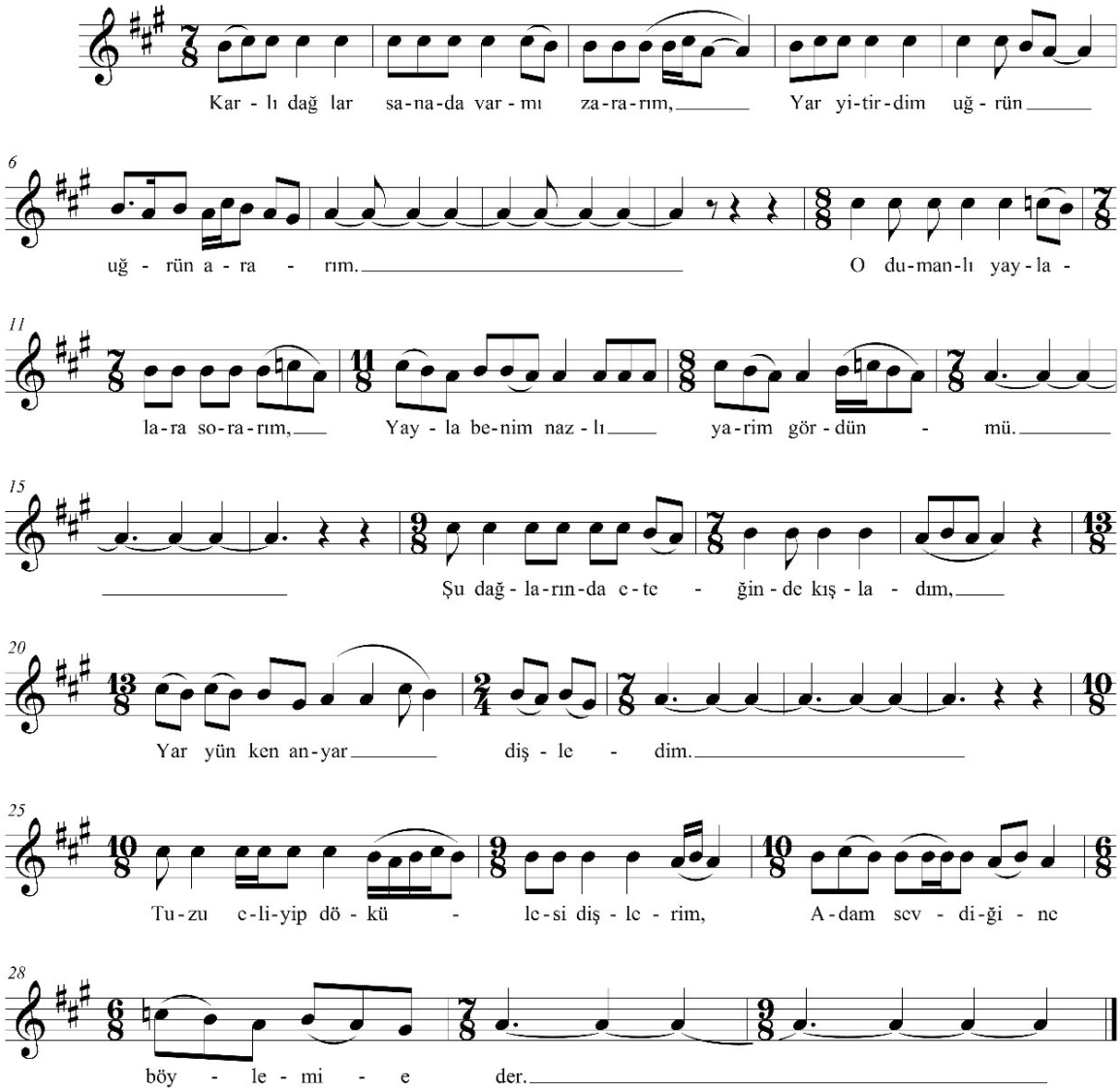

Fotoğraf 10. Gelin yıkanmadan önce bağlama çalan âşık ve gelin yıkanırken uzaklaşması

Gelinden sonra ağır bir ritimle ve serbest usulle sesi yanık biri tarafından söylenen türkü, sözlerindeki sitem ve veda içeriğiyle de bütünleşerek ortamda bulunanları duygusallaştırdığı için bütün kadınlar ağlar. Gelinin ortalama on dakika süren yıkaması süresince türkü yinelenir. Gelin yıkama, gelin çıkarma ve kınada söylenilen türkülerin ezgileri birbiriyle aynıdır. İcralar genellikle kalıp ezginin üzerine farklı sözler söylenmesiyle gerçekleşir. Farklı olanlar çalışmaya eklenen notalarda (Nota 2 ve Nota 3) görülmektedir. Nota 2'de verilen kına türküsü örneği gelin yıkama esnasında da söylenmektedir.

Nota 2. Kına türküsü

Kaynak Kişiler: Peliza Bıdık-Fidan Gözpınar
Derleyen: Duygu Ulusoy Yılmaz
Derleme Yeri: Beydili Köyü (Sivas)
Derleme Tarihi:08.07.2012
Notalayan: Duygu Ulusoy Yılmaz

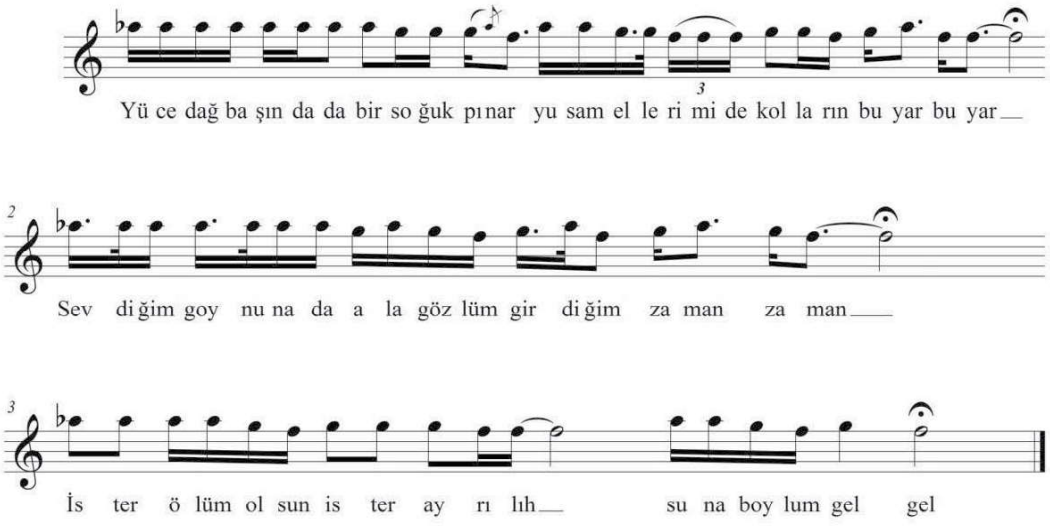

Erkek tarafının getirdiği gelin bohçasındaki kıyafetleri bacılık yardımıyla giyinen gelin; bayraktar, Âşıklar ve düğün kâhyası öncülüğünde yürüyen alayla birlikte babasının evine bırakılır. Gelin yıkama işleminden sonra kızın evine çeyiz görmeye gidilir ve görenler kız tarafına para verir.

Fotoğraf 11. Gelinin, âşıklar ve bayraktar eşliğinde baba evine getirilmesi

Düğünün ikinci günü akşamı gelinin kaldığı bacılık evine ya da baba evine erkek tarafından yemek, kına, çerez gönderilir. Erkek tarafından bir grup kadın, odanın ortasına konulan sandalyede oturan gelinin avuçlarının içine kına yakar. Ardından anne kız birbirine sarılırken annesine gelin yıkama ve gelin çıkarma sırasında söylenen türkünün (Nota 3) ezgisiyle birebir aynı olan türküyü kız şu sözlerle söyler:

Ağla gelin anam geçtin mi benden
Başını çöle, gözümün yaşını sele dönderdin
Beni gurbet ele gönderdin
Ağla gelin anam geçtin mi benden

Nota 3. Kına türküsü

Kaynak Kişiler: Peliza Bıdık-Fidan Gözpınar
Derleyen: Duygu Ulusoy Yılmaz
Derleme Yeri: Beydili Köyü (Sivas)
Derleme Tarihi:08.07.2012
Notalayan: Duygu Ulusoy Yılmaz

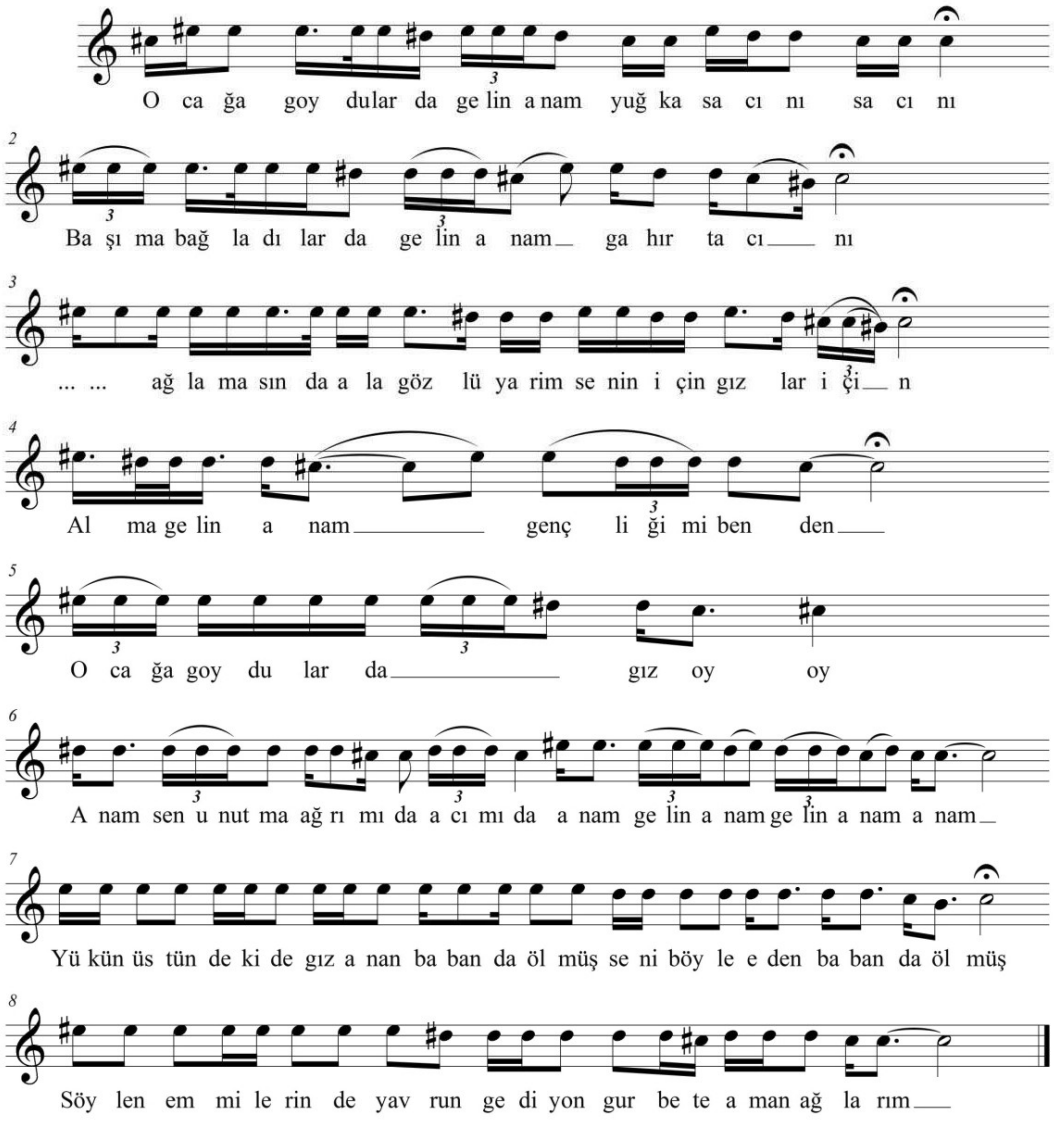

Üçüncü Gün: Hoca Nikâhı - Kız Çıkarma - Düğün Cemi

Beydili köyünde düğün öncesinde hükümet nikâhı yapılması şartı vardır. Çoğunlukla Sivas il merkezindeki nikâh salonunda resmi olarak evlenen gençlere bu aşamada yakın akrabaları eşlik eder. Beydili köyünde hükümet nikâhının nadiren köylüye haber verildiği görülür. Bunun nedeni davet edilen misafirleri götürecek otobüslerin ayarlanması ve bunun maddi yük getirmesi düşüncesidir. Nikâhın köylüye haber verilmesi ve onların davet edilmesi erkek tarafının ekonomik durumuna ve isteğe bağlıdır. Beydili köyünde "kızı alma" olarak adlandırılan hükümet nikâhından sonra, kızı baba evinden çıkarmadan önce Kurtalan köyünden gelen bir hoca tarafından hoca nikâhı kıyılır.

Üçüncü günün sabahı hoca nikâhı kıyıldığı için Beydili köyünün Âşığı hoca nikâhında olmalıdır. Bu yüzden başka köyden Âşık gelir ve o gün doğmadan kız evinin önünde bağlama çalmaya ve türküler söylemeye başlar. Söyledikleri içinden bir dörtlük Pir Sultan Abdal'ın "Bu Yıl Bu Dağların Karı Erimez" adlı deyişindendir (http://www.trtnotaarsivi.com/arsiv/thm/1-1000/00477.gif):

Elim varmaz güllerini dermeye
Dilim tutmaz hasta halini sormaya
Dört sualin manasını bilmeye
Sazım düzen tutmaz tel bozuk diye

Diğer türkü Reşadiye yöresinden "Geyik Senin Baharın mı Yazın mı" adlı türkünün ilk dörtlüğüdür (http://www.sanatmuziginotalari.com/thm/thm_eser_detay.asp?esid=3914):

Geyik senin baharın mı yazın mı
Ellerin baharı da senin güzün mü
Yitürdün yavruyu günler uzun mu
Yanarım narına dağlarda geyik

Beydili'nde uzun hava söylenmez. İcraya başlangıçtaki hızlı karakter hakim olarak devam eder:

Çıksam Tekeli'ye gitsem dünyayı gezsem
Mal yayılurken keküğünen kimyayı,
Bir tas suyu da ver yalan dünyayı
Gönül arzuluyor bizim elleri

Daha sonra hızlı ritimli doğaçlama türküyü daha ağır ritme sahip başka bir türkü takip eder. Aşağıdaki dörtlüğün son dizesi "Yârân sohbetlerinde söylenen Cezayir havasının" (Çakır 2013, 160) bir dizesiyle aynıdır:

Canım, Gam gasavet ve keder başa değildi
Anam ağla anam ayruluk var bugünde
Onun kısmet gurbete atılmış
Ağla anam ayruluğun günüdür

Bayraktar her gelen misafiri "Allah Allah illallah verelim Muhammed'e salavat. Sen Allahım Allahın ismine varak" salâvatıyla karşılar. Misafirler de "Baryaktar bayrağın kaldır, Yönünü kıbleye dönder, Muhammed Aliye bi salâvat gönder,

Allah Allah ilallah" diyerek kapının önünde kızın çıkmasını beklemeye başlarlar. Bu aşamada sürekli salâvatlar söylenir. Öncelikle iki bayraktar, Âşık ve düğün kâhyası birlikte şu salâvatı verir: "Bayrağımın iğnesi nurdan, ipliği sırdan/Siz ordan biz burdan/Allah Allah illallah verelim Muhammed'e salâvat/Sellallahu Muhammed". Bu salâvatın ardından düğüne katılan herkes, kızlar, kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı salâvatlar söylenir:

Düğüne katılan herkes için söylenen salâvat, "Dağda kısrak kulunlar/Kurdu görünce belinler/Düğün diye gelenler/Allah Allah illallah/Verelim Muhammed'e salâvat/Sellallahu Muhammed"

Kızlar için söylenen salâvat, "Bahçede kazlar/Çığrışıp dururlar/Bir salavat da siz verin/Düğüne gelen kızlar/Allah Allah illallah/Verelim Muhammed'e salavat/Sellallahu Muhammed".

Kadınlar için söylenen salâvat, "Samanlıkta arılar/Harıl harıl çalışır karılar/Bir salâvat da siz verin/Düğüne gelen karılar/Allah Allah illallah/Verelim Muhammed'e salâvat/Sellallahu Muhammed"

Erkekler için söylenen salâvat, "Sıra sıra bacalar/Biri birini heceler/Bir salâvat da siz verin/Düğüne gelen Pir kocalar/Verelim Muhammed'e salâvat/Sellallahu Muhammed

Kızın evinin önünde verilen salâvatların ve hoca nikâhının bitiminde kızın evden çıkması için herkes alkışlar. Bu esnada geçmişte atların üzerinde taşınan, günümüzde ise motor olarak tabir edilen traktörün arkasına kızın çeyizi sayılarak yüklenir.

Fotoğraf 12. Çeyizlerin traktöre yüklenmesi

Yükleme işi bitince kız ön tarafı kırmızı, arka tarafı yeşil duvağıyla ebesi koluna girerek evden çıkar. Bu duvak, fes olarak da adlandırılır. Bu duvağın takılma nedeni "Fatıma anamızın aynı düğünündeki Fotoğraf, onu yansıtarak. Himmeti ve sünnet olsun diye" (Görüşme, Ş.F. - 03.08.2012) şeklinde izah edilir.

Fotoğraf 13. Başında fes olan gelin baba evinden çıkarken

Kız evden çıkmadan önce annesinin ve babasının ellerini öper. Hem kınada, hem de gelin çıkarma sırasında gelinin annesine sarılarak ayrılıktan duyulan üzüntüden kaynaklı olarak ağır bir ritimle söylediği türkü serbest usule ve söylerken ağlaşmalardan dolayı sesin kısılmasına bağlı olarak inici karaktere sahiptir. Üzüntüyü artırıcı icrası kadın, erkek herkesi etkisi altına alır. Gelinin ardından sesi güzel bir kadın tarafından tekrar söylenerek hüzünlü ortamı devam ettiren türkünün sözleri şöyledir:

Atımı çektiler de gelin anam binek taşına
Ulaşmaz ayağım eğer kaşını (kayışına) eyyy
Benden selam söyle de gelin anam gardaşıma
Gelsin helallaşak ben gider oldum
Ağla gelin anam geçtin mi benden
Beni gurbet ele gönderdin
Ağla gelin anam geçtin mi benden

Kalktın zabahanan da gelin anam güneş parlıyo
Ağam atın terki babam bağlıyo
Tez yar tez gel gayet dardayım
Kapının ardında intizardayım

Nota 3'te benzer sözlere sahip olan ve aynı ezgi kalıbıyla söylenen bir başka gelin çıkarma/kına havası görülmektedir:

Nota 4. Gelin çıkarma havası

GELİN AĞLATMA HAVASI

Kaynak:Peliza Bıdık-Fidan Gözpınar
Derleyen: Duygu Ulusoy Yılmaz
Derleme Yeri: Beydili Köyü (Sivas)
Derleme Tarihi:01.12.2012
Notalayan: Duygu Ulusoy Yılmaz

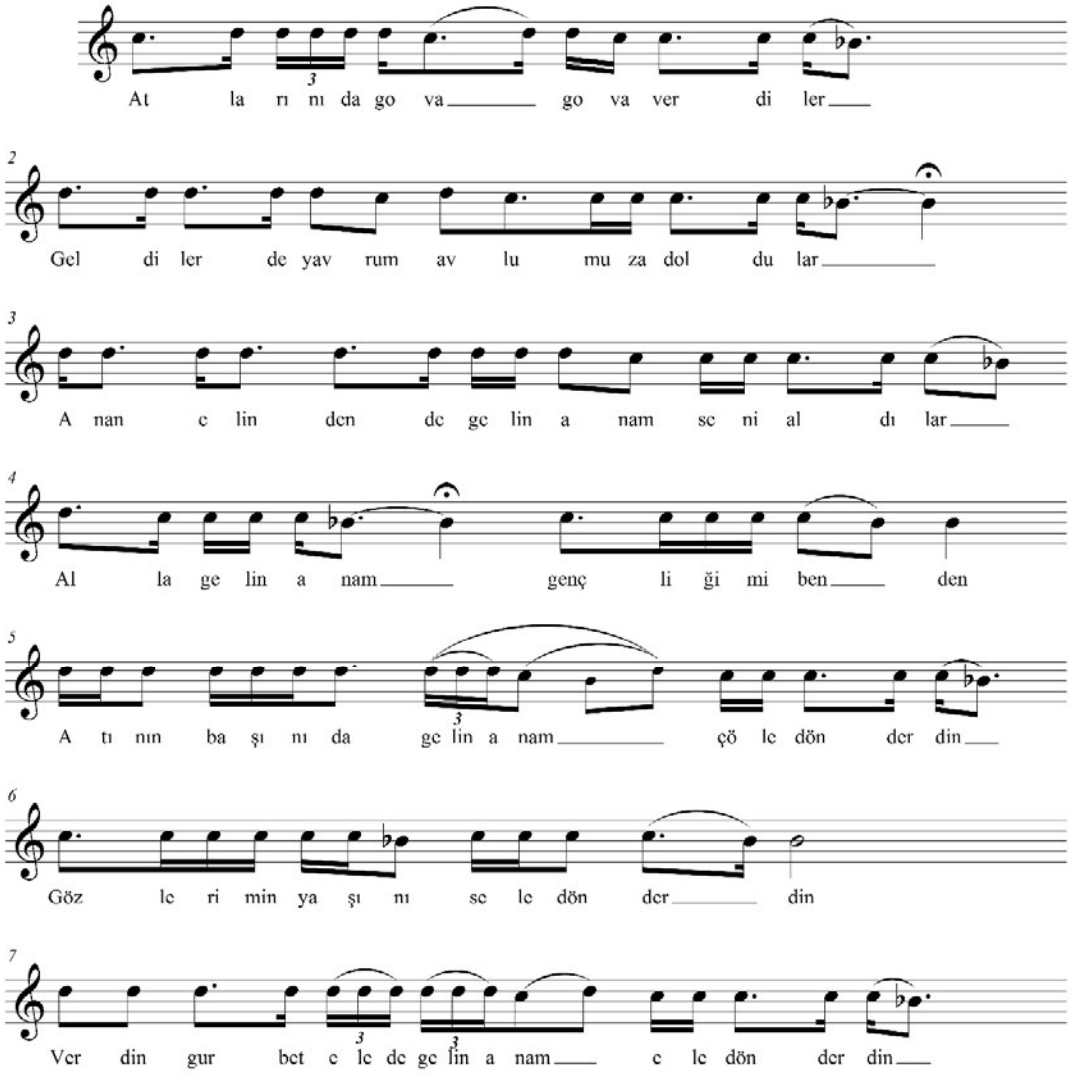

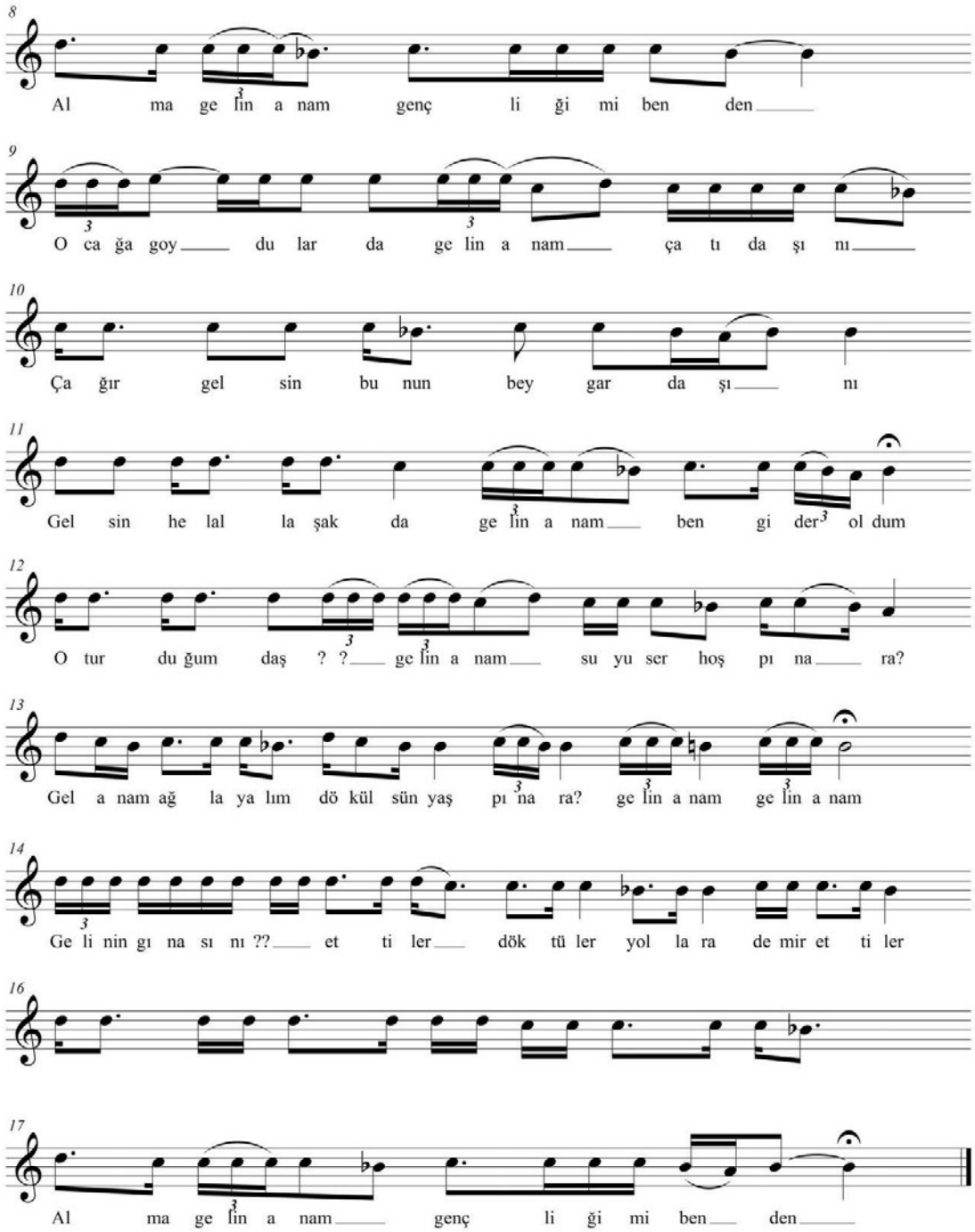
8
Al ma ge lin a nam genç li ği mi ben den
9
O ca ğa goy du lar da ge lin a nam ça tı da şı nı
10
Ça ğır gel sin bu nun bey gar da şı nı
11
Gel sin he lal la şak da ge lin a nam ben gi der ol dum
12
O tur du ğum daş ? ? ge lin a nam su yu ser hoş pı na ra?
13
Gel a nam ağ la ya lım dö kül sün yaş pı na ra? ge lin a nam ge lin a nam
14
Ge li nin gı na sı nı ?? et ti ler dök tü ler yol la ra de mir et ti ler
16
17
Al ma ge lin a nam genç li ği mi ben den

Kapının önünde kızın babası ya da abisi kızın beline bekâretini simgeleyen kırmızı kuşak bağlar. Bu sırada Âşık kızın annesine hitaben şu türküyü söyler:

Yükledim göçümü gurbet ellere
Bu dumanlı dağlar hep senin olsun
Ben gidersem bilmem yüzün güler mi
Bu yeşil yaylalar hep senin olsun.

Böyle vefasıza yarim diyemem
Bir gönlümü kırk parçaya bölemem
Gidiyorum artık geri gelemem
Bıraktım köyümü hep senin olsun

Kız ata binip erkek evine doğru düğün alayıyla birlikte yola çıkınca silahlar atılır ve damat evine doğru yürümeye başlanır. Bu sırada salâvat getirilir: "Şeftali çiçeklendi/Dal verdi pürçeklendi/Çek baryaktar bayrağını/Ayrılık gerçeklendi/Allah Allah illallah/Verelim Muhammed'e salavat/ Sellallahu Muhammed". Düğün alayı alkış tutar, kadınlar yol boyunca kızın peşi sıra türküler söyler:

Karlı dağlar sana da nedur zararım
Yari yitirdüm onun uğruna heeyyy
O dumanlı yaylalara sorarım
Yayla benim nazlı yarim gördün mü ey

Şu dağların da eteğinde kışladım
Yar yürürken al yanağın dişledim
Suzu elif dökülesi dişlerim
Adam sevdüğüne böyle mi eder

O dumanlı yaylalara sorarım
Yaylı benim nazlı erim geçti mi eyy
Alma beni soğuk suyun aktı mı
Elen bitti mor mevşen koktu mu

Gözellerin seryangaha çıktı mı
Güzelliğin çokmuş karal mavili ey
Dostuna muradını da
Maral mavili ey sende de bana eyy

Fotoğraf 14. Gelinin salâvatlarla erkek evine götürülmesi

Kız evinden gelenlerin önü bahşiş almak için köy halkı tarafından değneklerle kesilir. Aynı sıralarda yozucunun kızın çeyizinde bulunan çift kişilik yastığı omzuna atarak hoplaya zıplaya oynayarak erkek evine gitmesi, kızın kaynanasının en az 50 TL karşılığında yastığı yozucudan alması "gülmek için yapılan adet"tir (Görüşme, A.S. – 18.08.2013).

Fotoğraf 15. Yozucu, bayraktar, âşıklar ve atın üzerinde gelin erkek evine giderken

Düğün alayının önünde erkeklerden oluşan bir grup ellik oynar. Bu sırada şu salâvat söylenir: "Karanfil tek tek dalım/ Yar yoluna Abdalım/Allah Allah illallah/ Verelim Muhammed'e salâvat/Ümmete salâvat/Sallallahu Muhammed".

Düğün süresince köy meydanında semah dönülür. A.S. (18.08.2013) bu durum "kızların daha kolaylarına geliyor" şeklinde açıklar. Sürekli Allah'a ve Peygamber'e salâvatlar getirilir: "Salâvat almaz salâvat vermez/Kâfirler imana gelmez/Allah Allah illallah"

Damat evinin kapısında sağdıçları ve korumaları eşliğinde gelinin gelmesini bekler. Korumalar kız evinden kişilerce damadın kendisinin, ayakkabısının ya da ona ait olan herhangi bir eşyanın kaçırılmasını engellemek amacıyla damada düğün süresince eşlik eder. İ.K.ya göre bu durum "bizim kız ayakkabuyu kaçırdı 10 milyon para aldı" (27.07.2012) olarak; Ş.K.ya göre ise "düğün değil mi her şey para için" (01.12.2012) şeklinde açıklanır.

Gelin evin önüne gelince bayraktar erkek evinin çatısına bayrağı diker. Gelini getiren topluluk nidayla şunu söyler: "Su gelir büküm büküm/Bayraktır benim yüküm/İşte vedduhalar/Selamun aleyküm eyyy". Evin üst katından damadın ve sağdıçlarının gelinin kafasına "evi bereketli olsun, başı bereketli olsun" (Görüşme, F.M. – 18.08.2013) düşüncesiyle leblebi ve ufak paraların atılması adettendir.

Gelinin içeri girmesi için kaynananın ve kaynatanın geline mal, davar, para ya da altın vermesi beklenir. Kız bu oluncaya dek damat evinin kapısında kolunda bacılıklarıyla birlikte bekler. Kız eve girince evde bulunan misafirler tarafından kıza takı takılır. Âşık megafonla takılan takıları ve paraları "… geline (damada) ... lira para takıyor, sağ olsun var olsun, Allah hayırlı etsin" (Görüşme, İ.G. - 30.11.2012) diyerek köylüye duyurur. Ardından erkek tarafı köylüye düğün yemeği verir.

Düğünün son günü Büyük Cem olarak da adlandırılan Düğün Cemi yapılır. Düğün Cemi'nde söylenen deyişler (Ayet) Cem Tarikatı'nda söylenen deyişlerden farklıdır. İki Cem arasındaki farklılık "Düğündeki kabadır, buradaki daha detaylı gider" (Görüşme, A.S. - 18.08.2013) şeklinde açıklanır. "Kaba" kavramı düğünde içki içmenin serbest olması nedeniyle Düğün Ceminin katı kurallara göre yürütülmeyişini ve bağlama eşliğinde deyişlerin yanı sıra doğaçlamaların da söyleniyor olmasını belirtmek amacıyla kullanılan bir ifadedir.

Cem'in başlangıcında bir elinde tepsiyle geline ve damada takılacak takılar toplanır. Damadın karşısında onu güldürmek amacıyla oyunlar oynanır. Tümüyle eğlenme amacı içeren bu oyunda damadın gülmesi halinde dövülmesi, koç kestirmesi adettendir. Damadın dövülmesi herkesi eğlendirmek ve güldürmek için şaka amaçlı yapılan bir uygulamadır. Cem bitiminde önce gelin bacılıkları eşliğinde, ardından damat gardaşlıkları (yakın arkadaşları) ve yengeleri eşliğinde yeni evlerine götürülür.

SONUÇ

Beydili köyü, yakın çevresindeki diğer toplulukların geleneklerinde değişiklikler olmasına ve çevresindeki bu farklı kültürlerle etkileşime girmesine rağmen dini inançlarına ve geleneklerine sıkı sıkıya bağlı olmalarıyla dikkat çeker. Bunun en önemli gerekçesi olarak topluluk tarafından dışlanma korkusu yani düşkün sayılma gösterilebilir. Evlenecek kişinin bağlı oldukları Anşa Bacı Ocağından seçme zorunluluğu bu durumun bir uzantısıdır. Dış evliliği engelleyici bu faktör aynı zamanda geleneksel unsurların korunmasında etkendir. Topluluk mensubu kişinin/kişilerin bu gelenek ve inançların dışında davranışlar göstermesi durumunda topluluğu tarafından dışlanacağı bilincine sahip olması, buna bağlı olarak köy halkının aidiyet ve kabul görülme duygularından kaynaklanan ortak değerlere sahip çıkması geleneklerin değişmeden günümüze gelmesini sağlar.

Beydili köy halkı bağlı olduğu Anşa Bacı Ocağından seçtiği yani beğendiği kızı öncelikle ailesinden ister ve sonra sırasıyla söz, nişan, hükümet nikâhı ve hoca nikâhı yapılır. Evlendirme dairesinde devlet görevlisi tarafından kıyılan hükümet nikâhından sonra yapılan dini nikâh hoca nikâhı olarak adlandırılır ve aynı ocağa mensup olan ve kaideleri bilen biri tarafından yapılır. Köydeki düğünler üç gün sürer ve düğünün her aşamasında müzik aktif olarak vardır. Âşıklar üç gün boyunca bağlama eşliğinde günün ağarmasıyla birlikte gece yarılarına kadar süren eğlencelerde türküler söyler. Sadece kına gecesinde kadınlar türkü söyler, yanlarında bağlama çalan biri ya da aşık yoktur; çünkü kına sadece kadınlar arasında yapılır.

Düğün süresince ağır ritimde söylenen türkülerin pes tonlarda icra edildiği ve hızlı ritimli türkülerden sonra söylendiği dikkati çeker. Bu durum müziğe ara vermeksizin devam eden Âşıkların fiziksel olarak yorulmalarıyla ilişkilendirilebilir. Ritmin yavaşlamasıyla bağlamanın sürekli çalar pozisyonda tutulması nedeniyle oluşan el, kol ağrılarını hafifletmenin, pes tonlarda yapılan vokal icraların tercih edilmesinde de sesin dinlendirilmesinin amaçlandığı görülür. Düğünde icra edilen türküler doğaçlama ve var olan türkülerin tek dörtlüklerinin Âşığın kendi yorumuyla icra edilmesi şeklindedir. Düğün süresince salâvatlar söylenmesi âdettendir. Söylenen kimi manilerin de salâvat olarak adlandırıldığı görülür.

TEŞEKKÜR

Derlemelerin notaya alınması sırasındaki katkılarından dolayı Doç. Dr. Seyit Yöre'ye teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

ARTUN, Erman. (2006). "Tekirdağ Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri Doğum-Evlenme-Ölüm", http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/artun_tekirdag_evlenme.pdf Erişim tarihi: 15 Temmuz 2014.

BAĞLI, Mazhar; SEV'ER, Aysan. (2005). "Tabulaştırılan/Tabulaşan Kurumun (Ailenin) Kurbanlıklar Edinme Pratiği: Levirat ve Sororat". Aile ve Toplum, S. 8, s. 9-21.

ÇAKIR, Ömer. (2013). "Çankırı'da Yârân Sohbetlerinin Edebi Çephesi Yahut Yârân Edebiyatı". Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD), S.1, s.151-170.

GÖNEN, Sinan. (2011). "Türk Kültüründe Kız Kaçırarak Evliliğin Köy Seyirlik Oyunlarındaki İzleri", Selçuk Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı: 29, s. 45-55. http://www.turkiyat.selcuk.edu.tr/pdfdergi/s29/gonen.pdf Erişim tarihi: 21 Ağustos 2014.

HANÇERLİOĞLU, Orhan. (1996). Toplumbilim Sözlüğü. İstanbul.

KARAASLAN, Mehmet. (2011). "Türk Halk Bilimi Açısından Geçmişi ve Geleceği İle Geçiş Dönemleri". Motif Halk Bilim Sempozyumları 12'de sunulmuş bildiri. Türk Halk Biliminin 100. Yılına Doğru Bir Durum Tespiti: Türk Halk Bilimi Çalışmaları Kurultayı, Türk Halk Bilimi Araştırma Eğilimlerinde Yöntemler, Kuramlar, Tespitler ve Öneriler, 16-17 Eylül 2011. https://www.academia.edu/5120819/Turk_Halk_Bilimi_Acisindan_Gecmisi_ve_Gelecegi_Ile_Gecis_Donemleri_Calismalari Erişim tarihi: 21 Ağustos 2014.

ÖZEROL, Süleyman. (2004). "Şah İbrahim Veli İle İlgili Anlatımlar: Ballıkaya Köyünden Derlemeler". Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Dergisi, S. 30. http://hbvdergisi.gazi.edu.tr/index.php/TKHBVD/article/view/684/674 Erişim tarihi: 07 Temmuz 2014.

TRT, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu, http://www.trtnotaarsivi.com.

YASA, İbrahim. (1962). Türkiye'de Kız Kaçırma Gelenekleri ve Bununla İlgili Bazı İdari Meseleler. Ankara.

İNTERNET SİTELERİ

http://www.ihsanozturk.com/halk-muzik.asp?id=224

http://www.68liler.org/belgeler/anadolu_halk_turkuleri.pdf

http://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=20650

http://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=14845

http://www.anadoluturkuleri.tk/turku/81951/asik-mahzuni-serif-yasamaya-geldim-dunyaya

http://turkueviniz.blogspot.com.tr/2013/12/mustafa-ozarslan-gocem-felek-dinle.html

http://www.sanatmuziginotalari.com/thm/thm_eser_detay.asp?esid=3914

GÖRÜŞME KİŞİLERİ

A.G., Erkek, 1963, Beydili köyü, İlkokul Mezunu, 30.11.2012.

A.S., Erkek, 1954, Beydili Köyü, İlkokul Mezunu, 18.08.2013.

F.G., Kadın, 1933, Beydili Köyü, Okur-Yazar, 30.11.2012, 08.07.2012.

F.M., Kadın, 1956, Beydili Köyü, İlkokul Mezunu, 18.08.2013.

İ.G., Kadın, 1966, Beydili Köyü, İlkokul Mezunu, 30.11.2012.

İ.K., Erkek, 1961, Beydili Köyü, İlkokul Mezunu, 27.07.2012.

P.B., Kadın, 1950, Beydili Köyü, İlkokul Mezunu, 08.07.2012.

Ş.F., Kadın, 1957, Beydili Köyü, İlkokul Mezunu, 03.08.2012.

Ş.K., Kadın, 1969, Beydili Köyü, İlkokul Mezunu, 01.12.2012.

K.G., Erkek, 1967, Beydili Köyü, İlkokul Mezunu, 05.07.2012.